

ARHITECȚI ȘI CONSTRUCTORII EVREI LA TIMIȘOARA ȘI ARAD (1718-1945)

Ilustrații de COSTICA LICIU pentru extrase din conferința ținută cu ocazia
întâlnirii evreilor originari din Timișoara, 1 iunie 2013 de *Conf. univ. dr. arh.*
Gabriel Szekely

Partea I

http://www.bjt2006.org/GS_Arhitectura1_4213.pdf

Partea II

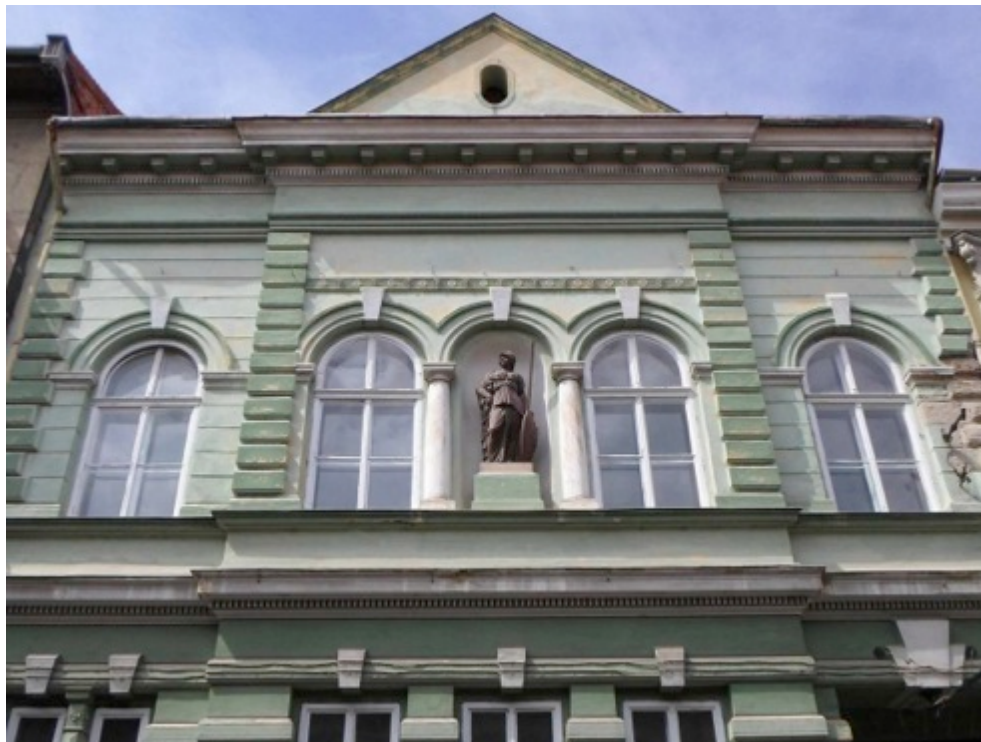
http://www.bjt2006.org/GS_Arhitectura2_4513.pdf

Partea III

http://www.bjt2006.org/GS_Arhitectura3_4813.pdf

JAKOB KLEIN 1869-1934)

Membru în Comisia Tehnică a Primăriei Timișoara, profesor la Școala de Arte și
Meserii și a colaborat cu Leopold Baumhorn la proiectarea clădirii Școlii de Fete.
A proiectat în anul 1894 primul muzeu al orașului Timișoara. Astăzi clădirea
este folosită de Biblioteca Academiei din Timișoara.

Biblioteca Academiei din Timișoara. Arh. Jakob Klein. Foto: Costică Liciu

Biblioteca Academiei. Arh. Jakob Klein. Foto: Costică Liciu

Biblioteca Academiei din Timișoara. Foto: Costică Liciu

ARNOLD MERBL

Un alt arhitect și antreprenor timișorean din perioada anilor 1900 a fost Merbl Arnold (a murit în 1950). A obținut diploma de arhitect în Germania în 1898. Merbl avea un birou de arhitectură și a editat și o revistă despre arta Sezession.

Palatul Merbl (https://de.wikipedia.org/wiki/Palais_Merbl) a fost construit în 1911 de arhitectul Arnold Merbl in stil Sezession cu elemente baroc.

Palatul Merbl, Timișoara. Foto: Costică Liciu

Ca antreprenor, Merbl Arnold a construit Palatul Weiss și ansamblul [Liceului Piarist](#), clădiri impozante. (vezi următoarele trei imagini)

Palatul Weiss Timișoara. Foto: Costică Liciu

Liceul Piarist Timișoara. Foto: Costică Liciu

Biserica Piaristă Romano-Catolica Timișoara. Foto: Costică Liciu

ALBERT KRISTOF KRAUSZ (1892-1952)

A fost unul dintre arhitecții timișoreni moderniști cei mai talentați care a lucrat în perioada interbelică. Ca pictor, a excelat în portrete, iar tablourile sale sunt expuse azi în diferite muzee.

A absolvit Liceul Real din Timișoara și a obținut diploma de arhitect în anul 1915 la München, unde a învățat proiectare de la arhitectul modernist Theodor Fischer. În timpul Primului Război Mondial a fost inginer în armată. În perioada interbelică a proiectat vile moderniste și blocuri la Timișoara. Între 1929 și 1932 și-a continuat studiile la Berlin. A pictat portretele multor personalități ale Timișoarei interbelice, scriitori, pictori, ziariști celebri. După 1944 a publicat articole în revistele de cultură, mai ales în limba maghiară.

În Timișoara Krausz a proiectat numeroase vile în zona centrală a orașului.

Vilă modernistă, str. Michelangelo, Timișoara (vis-a-vis de Parcul Rozelor). Foto: Costică Liciu

Vilă modernistă, str. Michelangelo Timișoara (vis-a-vis de Parcul

Rozelor)

GHEORGHE BLEIER (1907, Timișoara – 1970, Düsseldorf)

A studiat arhitectura la Stuttgart și la Zürich. A obținut diploma de arhitect la Zürich, unde a cunoscut pe pictorul celebru maghiar Moholy Nagy László. La Timișoara a proiectat vile, dintre care trebuie amintită Casa cu Trei Fete din 1947 pe bvl. Loga. Casa a fost proiectată pentru familiile Schön și Werner, care erau înrudite.

Casa cu Trei Fete, Timișoara. Foto: Costică Liciu

Casa cu Trei Fete, Timișoara. Foto: Costică Liciu

Casa cu Trei Fete, Timișoara Foto: Costică Liciu

Casa cu Trei Fete, Timișoara Foto: Costică Liciu

Casa cu Trei Fete Timișoara. Foto: Costică Liciu

În perioada interbelică au lucrat la Timișoara și arhitecți evrei bucureșteni, printre care **LEIBA SIMION** care a proiectat împreună cu șeful de proiect Ionescu noua clădire cubistă a facultății de arte, care s-a mutat din Cluj la Timișoara în anul 1940. Funcțiunea clădirii s-a schimbat de multe ori în timp, astăzi găzduiește Facultatea de Stomatologie din Timișoara.

Facultatea de Stomatologie din Timișoara. Foto: Costică Liciu

Un alt arhitect evreu bucureștean modernist a fost **MIHAI DOLINER** care a proiectat clădirea Cinema Studio, lângă Primăria Timișoara.

Clădirea Cinema Studio Timișoara, str. Lenau. Foto: Costică Liciu

Multe palate din cele două orașe au fost construite în jurul anului 1900 de către investitori evrei. În acest sens ar trebui amintite următoarele palate de raport: Palatul lui **Steiner Miksa** vis-a-vis de Sinagoga din Fabric, **palatul Weiss** la Timișoara (lângă operă), **Löffler** în Piața Operei la Timișoara, palatul **Tótsiz** (casa municipiului) din Piața Traian, casa **Brück** în Piața Unirii la Timișoara, construită de omul de afaceri Salomon Brück, cu farmacia familiei Weiss la parterul imobilului.

Palatul Löffler în Piața Operei – foto: Costică Liciu

Palatul Löffler în Piața Operei – foto: Costică Liciu

Casa Brück în Piața Unirii. Foto: Costică Liciu

Palatul lui Steiner Miksa. Foto : Costică Liciu

Palatul lui Steiner Miksa (detaliu). Foto: Costică Liciu

Palatul Tótsiz (casa municipiului) din Piața Traian. Foto: C. Liciu

Palatul Neumann – Arad (foto: internet)

Palatul Neumann la Arad a fost construit de cel mai mare industriaș din zona aceasta a Europei, baronul Neumann. Clădirea se află vis-a-vis de primărie. Familia Neumann a avut inițial o fabrică de spirt în anii 1860, când familia s-a mutat din Cehia și mai târziu a creat fabrica de textile UTA din Arad.

**Școala (cl. I-VIII) Țichindeal, Arad. Foto: internet.
Arh.: STEINER JOZSEF**

Activitatea evreilor în domeniul construcțiilor a încetat la Timișoara și la Arad după al Doilea Război Mondial, odată cu instaurarea comunismului. Evreii au emigrat în anii ce au urmat în proporție de 98%. Clădirile create de ei există și astăzi într-o stare mai mult sau mai puțin avansată de degradare.